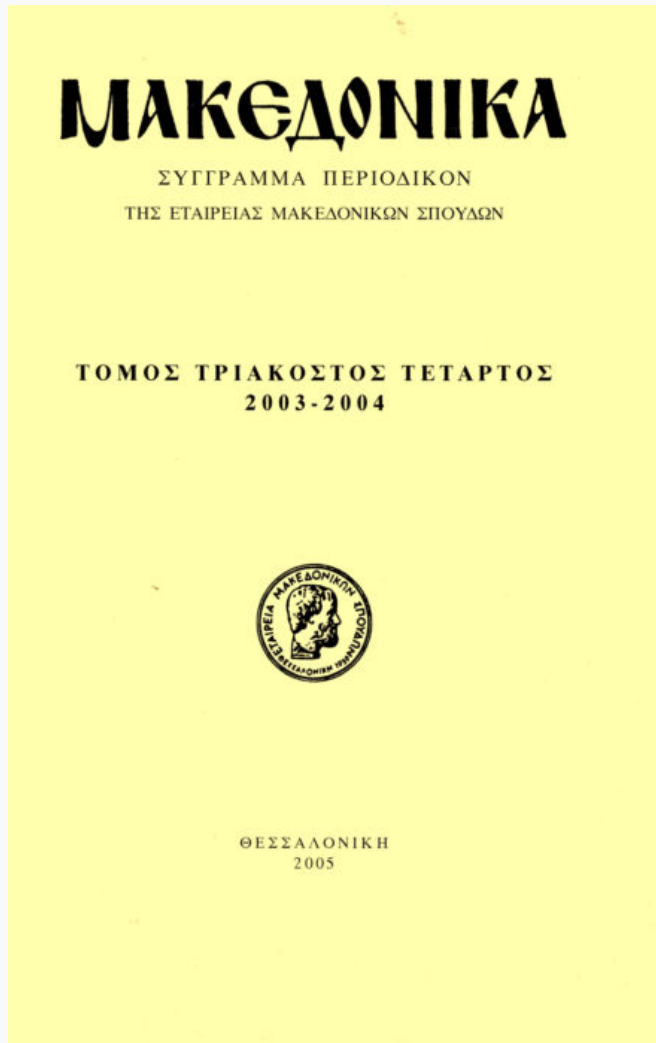

Μακεδονικά

Τόμ. 34, Αρ. 1 (2004)

Οι οικισμοί της επισκοπής της Καστοριάς και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 του Μεγ. Μετεώρου (1592/3-19ος αιώνας)

Βασίλης Κ. Σπανός

doi: [10.12681/makedonika.877](https://doi.org/10.12681/makedonika.877)

Copyright © 2014, Βασίλης Κ. Σπανός

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σπανός Β. Κ. (2004). Οι οικισμοί της επισκοπής της Καστοριάς και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 του Μεγ. Μετεώρου (1592/3-19ος αιώνας). *Μακεδονικά*, 34(1), 309–329.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.877>

ΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΑΦΙΕΡΩΤΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ 421 ΤΟΥ ΜΕΓ. ΜΕΤΕΩΡΟΥ
(1592/3-19ος ΑΙΩΝΑΣ)

Προλογικά

Η πρόθεση 421 της Μονής της Μεταμορφώσεως ή του Μεγάλου Μετεώρου είναι ένα χειρόγραφο μεγάλου σχήματος, με εκατόν δεκατέσσερα φύλλα (0,40x0,30 μ)¹. Αποτελεί το βρέβειον ή βραβείον της μονής², στο οποίο είναι καταχωρισμένα τα ονόματα αφιερωτών, δηλαδή ατόμων που συνεισέφεραν υπέρ της μονής, όταν πέρασε από τον οικισμό τους κάποιος μοναχός της ζητώντας οικονομική ενίσχυση³, προκειμένου να μνημονεύονται ες αεί.

Κάθε σελίδα της προθέσεως διαιρείται σε τέσσερα αφιδώματα. Σε κατακόρυφες στήλες, με μαύρο μελάνι, είναι γραμμένα τα ονόματα αφιερωτών. Το αρχικό γράμμα τους είναι ερυθρόγραφο, ενώ ερυθρόγραφα είναι και τα ονόματα των οικισμών, τα οποία είναι καταχωρισμένα κατά επισκοπικές επαρχίες, συμφώνως με τη συνήθη πρακτική. Λόγω του μεγέθους της, στα φύλλα της προθέσεως έχουν καταχωριστεί αφιερωτές των οποίων οι οικισμοί βρίσκονται (ή βρίσκονταν, εφόσον αναφερόμαστε και σε διαλυμένους σήμερα) στη Θεσσαλία⁴, στην Ήπειρο⁵, στη Δυτική Μακεδονία⁶ και στη Φθιώτιδα.

1. Περιγραφή του χειρογράφου βλ. στο Ν. Α. Βέης, *Τα χειρόγραφα των Μετεώρων (...)*, τ. Α' (προσθήκαι-διορθώσεις), εκδ. Κ.Ε.Μ.Ν.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1967, σ. 667.

2. Βρέβειον ή βραβείον είναι ο κατάλογος απογραφής της κινητής και ακίνητης περιουσίας μιας μονής ή ενός ναού. Βλ. Εμμανουήλ Κριαράς, *Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας*, τ. Δ' , Θεσσαλονίκη 1975, σ. 189.

3. Αυτή η τακτική των μοναχών είναι γνωστή ως ζητεία και ήταν αρκετά συνηθισμένη πρακτική προκειμένου οι μονές να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές δυσχέρειες κατά την Τουρκοκρατία. Για το θέμα, βλ. Ελένη Αγγελιομάτη-Τσουγκράκη, «Ιερά λείψανα και οικονομικά προβλήματα. Η διάδοση της λατρείας του αγίου Βησσαρίωνα», *Τρικαλινά* 17 (1997) 193-212.

4. Βλ. Κώστας Σπανός, «Οι Θεσσαλικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 του Μεγ. Μετεώρου, 1592/93-19ος αιώνας», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 32 (1997) 17-56 και 33 (1998) 56-148.

5. Βλ. Βασίλης Κ. Σπανός, «Οι οικισμοί της περιοχής των Ιωαννίνων και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 της Μονής της Μεταμορφώσεως των Μετεώρων (1592/93-19ος αιώνας)», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο* (Ιωάννινα 1999) 357-389.

6. Ήδη, παρουσιάσαμε μέρος του υλικού που αφορά στη Δυτική Μακεδονία. Βλ. Βασίλης Κ. Σπανός, «Πληροφορίες για την περιοχή της Μητροπόλεως των Γρεβενών στην πρόθεση 421 της Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου (1592/93-19ος αιώνας)», *Πρακτικά ΚΑ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας*, Θεσσαλονίκη 2001, σσ. 69-83 (στο εξής: «Πληροφορίες για την περιοχή της Μητροπόλεως των Γρεβενών»). Επίσης, ο ίδιος, «Η Επισκοπή Σιτανίου και οι οικισμοί της στην πρόθεση 421 της Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου (1592/93-19ος αιώνας)», *Πρακτικά ΚΒ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας*, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 45-65· ο ίδιος, «Οι οικισμοί της περιοχής των Σεβρίων και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 της Μονής της Μεταμόρφωσης των Μετεώρων (1593/93-19ος αιώνας)», *Μακεδονικά* 32 (1999-2000) 185-203.

Η πρόθεση 421 είναι ένα πολύτιμο αρχείο τοπωνυμίων και ονομάτων της περιόδου 1592/93-19ος αιώνας. Είναι δημιούργημα πολλών γραφών. Η αρχική γραφή, του έτους 1592/93⁷, είναι επιμελημένη, έργο έμπειρου βιβλιογράφου, που ενίοτε, όμως, είναι ανορθόγραφος. Οι μεταγενέστερες γραφές, έργο διάφορων γραφών, δεν είναι δυνατόν να χρονολογηθούν πάντοτε⁸. Χάρη στην ευγενική χειρονομία του κ. Δημητρίου Ζ. Σοφιανού, καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και τώως διευθυντή του Κ.Ε.Μ.Μ.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών, που μας παραχώρησε αντίγραφο της, έρχονται στο φως στοιχεία που αφορούν την παλαιότητα οικισμών, τις μορφές των τοπωνυμίων, τις ονοματοδοτικές συνήθειες των Ελλήνων της Τουρκοκρατίας, τα όρια των επισκοπικών επαρχιών, αλλά και άλλες πτυχές της ιστορίας της εποχής εκείνης.

Στο παρόν δημοσίευσμά μας, θα παρουσιάσουμε τα φφ. 88β-92α, στα οποία είναι καταχωρισμένα ονόματα αφιερωτών από οικισμούς της Επισκοπής Καστοριάς.

Οι οικισμοί της επισκοπής Καστοριάς

Οι οικισμοί που μνημονεύονται ως υπαγόμενοι στην εκκλησιαστική επαρχία της Καστοριάς είναι οι εξής⁹:

1. Γκορσutzά: ίσως η Καλή Βρύση της Δράμας, με μία αφιερωτόρια μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 89α. Οικισμός με αυτό το όνομα δεν απαντάται στην περιοχή της Καστοριάς και της ευρύτερης Δυτικής Μακεδονίας¹⁰.

7. Στο φ. 4α, αναφέρεται: *έτος ζρα´, επαρχία Σταγών*.

8. Σε ορισμένα φύλλα, πάντως, υπάρχουν χρονολογημένες γραφές, τις οποίες επισημαίνομε. α) Στο φ. 21β, με ονόματα από το Μέριτζι των Τρικάλων, αναφέρεται το έτος ζολ´, ήτοι 7130-5508/09 = 1621/22. β) Στο φ. 103β, με ονόματα από τη Μητρόπολη των Γλυκίων, αναφέρεται το έτος ζρημ´, ήτοι 7148-5508/09 = 1639/40. γ) Στο φ. 2β, με ονόματα αφιερωτών από τα Τρίκαλα, αναφέρονται τα έτη ζρνβ´-1643/44, *αχημ´*, ήτοι 1648 και *αχημθ´*, ήτοι 1649. δ) Στο φ. 105α, με ονόματα αφιερωτών από τα Ιωάννινα, αναφέρεται το έτος ζρν´, ήτοι 7150-5508/09 = 1641/42. ε) Στο φ. 98β, με ονόματα από τα Ιωάννινα, αναφέρονται τα *αυλβ´*, ήτοι 1732 και *αφης´*, ήτοι 1756. στ) Στο φ. 92β, με ονόματα από την Προμετή, αναφέρεται η χρονολογία Ιουνίου 4/1774. ζ) Στο φ. 90β, με ονόματα από την Γράμμαστα της Καστοριάς, αναφέρεται το έτος 1775. η) Στο φ. 101β, με ονόματα από την Μπογδόριανη των Ιωαννίνων, αναφέρεται η χρονολογία Αυγούστου 15 [1]818.

9. Μετά το όνομα του οικισμού, δίδεται η οπισθή μορφή του και το νέο όνομα, εφόσον έχει μετονομαστεί. Διαφορετικά, ο οικισμός χαρακτηρίζεται ως «διαλιμένος» ή «απροσδιόριστος». Ακολουθούν ο αριθμός των αφιερωτών που συνεισέφεραν υπέρ της Μονής της Μεταμορφώσεως και το φύλλο της πρόθεσης στο οποίο είναι καταχωρισμένοι οι αφιερωτές του.

10. Την πληροφορία οφείλομε στον κ. Νικόλαο Σιώκη, γνώστη της ιστορικής γεωγραφίας και των τοπωνυμίων της περιοχής. Από αυτή τη θέση, του εκφράζομε τις θερμές μας ευχαριστίες για τη βοήθειά του στην ταύτιση πολλών από τους οικισμούς της μελέτης μας, καθώς και για το ότι έθεσε στη διάθεσή μας την οικεία σε αυτόν βιβλιογραφία. Για τον οικισμό της Δράμας, βλ. και Μιχαήλ Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, *Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος*, εκδ. Ερημής, Αθήνα 2001, σ. 284· Αλεξ. Θ. Δρακάκης - Στυλ. Ι. Κούνδουρος,

2. Γράμουστα: ο διαλυμένος σήμερα Γράμμος, που βρισκόταν νοτιοανατολικά της Καστοριάς¹¹, με τέσσερις αφιερωτές, στο φ. 90β. Η γραφή είναι του 1775.

3. Ζάγκανη ίσως η Ζέρβηνη, νυν Άγιος Αντώνιος της Καστοριάς¹², με είκοσι τέσσερις αφιερωτές μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 90α.

4. Ζουλάνιστα: η Άνω Λευκή, νυν Λεύκη της Καστοριάς¹³, με μία αφιερωτρια της αρχικής γραφής, μοναχή, στο φ. 91α.

5. Καστορία: η Καστοριά, με 219 αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων 19 μοναχοί, 28 μοναχές και 3 αρχιερείς, και με 10 αφιερωτές μεταγενέστερων εποχών, εκ των οποίων ένας αρχιερέας και μία μοναχή, στα φ. 89β-90α.

6. Κγοστόμι (Γκοστόμι): ο Πόρος των Γρεβενών¹⁴, χωρίς αφιερωτές, στο φ. 91β, της αρχικής γραφής.

7. Κλησουρά: η Κλεισουρά της Καστοριάς, με οκτώ αφιερωτές της αρχικής γραφής και δεκατρείς μεταγενέστερων εποχών, εκ των οποίων ο ένας μοναχός, στο φ. 89α.

8. Κονόμπλατι: το Μακροχώρι της Καστοριάς¹⁵, με εννέα αφιερωτές της αρχικής γραφής, στο φ. 91α.

9. Κοστοράζδι: το Κωσταράζι της Καστοριάς¹⁶, χωρίς αφιερωτές, στο φ. 91β, της αρχικής γραφής.

10. Κρηπληανή: η Κρεπνή της Καστοριάς¹⁷, με έναν αφιερωτή της αρχικής γραφής, στο φ. 88β.

11. Κρούσιβο: το Κρούσεβο (Κρusevo) της FYROM, με δεκαοκτώ αφιερωτές μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 91β.

12. Λάντοβο: ίσως ο σημερινός Άγρος της Έδεσσας¹⁸, με δύο αφιερωτές μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 89α.

13. Λάυγα: μάλλον η Λάγγα της Καστοριάς¹⁹, χωρίς αφιερωτές, στο φ. 89α, της αρχικής γραφής. Ομώνυμοι οικισμοί απαντώνται και στη Φλώρινα

Αρχεία περί της ουστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων, 1836-1939, και της διοικητικής διαρρέσεως του Κράτους, τ. Β΄, Αθήναι 1940, σ. 372.

11. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 172· Δρακάκης - Κούνδουρος, *ό.π.*, σ. 706, 708.

12. Την πληροφορία οφείλουμε στον κ. Ν. Σιώκη.

13. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 83· Δρακάκης - Κούνδουρος, *ό.π.*, σ. 706.

14. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 638.

15. Βλ. *ό.π.*, σ. 453.

16. Βλ. *ό.π.*, σ. 404.

17. Βλ. *ό.π.*, σ. 388.

18. Βλ. σημ. 12.

19. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 406.

(σημερινή Μικρολίμνη) και στην Κοζάνη (σημερινό Μηλοχώρι)²⁰.

14. Ληνοτόπι· ο διαλυμένος οικισμός Λινοτόπι της Καστοριάς, με πέντε αφιερωτές της αρχικής γραφής και έναν μεταγενέστερης, στο φ. 91α. Ο οικισμός υπήρξε πατρίδα πολλών αγιογράφων²¹.

15. Λιτζήστα· η Πολυκάριη της Καστοριάς²², με ένδεκα αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων οι δύο μοναχοί, και είκοσι έναν μεταγενέστερων, εκ των οποίων οι έξι μοναχοί, στο φ. 88β.

16. Μαύρου· το Μαύροβο - Μαυροχώρι της Καστοριάς²³, με έξι αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων ένας μοναχός, και έναν μεταγενέστερης, στο φ. 88β.

17. Μπηθωκούκι· το διαλυμένο από τα τέλη του 18ου αιώνα Βιθηκιά της Αλβανίας²⁴, με εννέα αφιερωτές μεταγενέστερων γραφών, στο φ. 90β.

18. Νοχόληστα· ίσως η διαλυμένη Νικολίτσα της Αλβανίας²⁵, με τέσσερις αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων μία μοναχή, και τέσσερις μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 89α.

19. Ορεσήτζα· απροσδιόριστος οικισμός, με έναν αφιερωτή μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 91α.

20. Όρχηδα· η σημερινή Οχρίδα (Ohrid) της FYROM, με τρεις αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων ένας αρχιερέας και ένας μοναχός, στο φ. 91β.

21. Ποζωβήτσα· η Χαλάρα της Καστοριάς²⁶, με δύο αφιερωτές μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 91α.

22. Ρετζήτζησανου· απροσδιόριστος οικισμός, με τέσσερις αφιερωτές μεταγενέστερων γραφών, στο φ. 91α. Δεν πρέπει να έχει σχέση με τη Σταρόιτσανη (νυν Λακκόματα) ή τη Ζαγοριτσάνη (νυν Βασιλειάδα) της Καστοριάς.

23. Στρικοβο· το Πλατύ της Φλώρινας²⁷, χωρίς αφιερωτές, της αρχικής γραφής, στο φ. 91β.

20. Βλ. σημ. 12.

21. Βλ. Αναστάσιος Ν. Δάρδας, *Τα μοναστήρια της Μητροπόλεως Σισανίου και Σιατίστας*, έκδ. Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1993, *passim*.

22. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 83· Δρακάκης - Κουϊνδούρος, *ό.π.*, σ. 706.

23. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 472.

24. Βλ. Στ. Ί. Παπαδόπουλος, Βιβλιοκρισία για τό έργο του Ί. Κατσουγιάννη, «Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών», *Μακεδονικά* 7 (1967) 383· Κώστας Σπανός, «Οι Δυτικομακεδονικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 215 της Μονής του Βαλαάμ των Μετεώρων (17ος-19ος αι.)», *Μακεδονικά* 28 (1992) 136.

25. Βλ. σημ. 12.

26. Βλ. *ό.π.*

27. Βλ. *ό.π.*

24. Τήμβιανη- η Κολοκυνθού της Καστοριάς²⁸, με έναν αφιερωτή μεταγενέστερης γραφής, στο φ. 91α.

25. Χούρπιστα- το Άργος Ορεστικό της Καστοριάς²⁹, με πέντε αφιερωτές της αρχικής γραφής, εκ των οποίων ένας μοναχός και μία μοναχή, στο φ. 91β.

Συμπεράσματα

Συνολικά, στην πρόθεσή μας αναφέρονται είκοσι πέντε οικισμοί ως υπαγόμενοι στην Επισκοπή της Καστοριάς. Από αυτούς οι έξι δεν υφίστανται σήμερα. Για τέσσερις από αυτούς, γνωρίζουμε πού βρισκόνταν (Γράμουστα - Γράμμος, Λινοτόπι, Νοχόληστα - Νικολίτσα, Μπηθωκούκι) ενώ δύο (Ορεσήτσα, Ρετζήτσανοί) τους χαρακτηρίζουμε απροσδιόριστους, καθώς δεν μπορούσαμε να τους ταυτίσουμε. Από τους υπόλοιπους δεκαεννέα, στον νομό της Καστοριάς ανήκουν οι δεκατρείς (Ζάρκανη - Άγιος Αντώνιος, Ζουπάνιστα - Λεύκη, Καστοριά, Κλεισούρα, Κονομπλάτι - Μακροχώρι, Κοστοράζδι - Κωσταράζι, Κρηπχηνή - Κρεπηνή, Λαύγα - Λάγγα, Λιτζήστα - Πολυκάπη, Μαύρου - Μαυροχώρι, Ποζωβήτσα - Χαλάρα, Τήμβιανη - Κολοκυνθού και Χούρπιστα - Άργος Ορεστικό). Ένας (Γκορσutzά - Καλή Βρύση) ταυτίζεται μάλλον με οικισμό του σημερινού νομού της Δράμας, ένας (Γκοστόμι - Πόρος) ταυτίζεται με οικισμό του νομού των Γρεβενών, ένας (Λάντοβο - Άγρος) ταυτίζεται μάλλον με οικισμό του σημερινού νομού της Πέλλας, ένας (Στρίκοβο - Πλατύ) ταυτίζεται με οικισμό του σημερινού νομού της Φλώρινας, ενώ δύο (Κρούσιβο - Κρuseνο και Όχηδα - Ohrid) είναι σήμερα οικισμοί της FYROM.

Αν θέλουμε να κάνουμε μία σύγκριση των πληροφοριών που έχουμε στη διάθεσή μας από άλλες πηγές με τα στοιχεία της προθέσεώς μας, παρατηρούμε (όσον αφορά στην υπαγωγή των οικισμών σε επισκοπές) ότι:

α) Τρεις διαλυμένοι-ταυτισμένοι οικισμοί (Γράμουστα - Γράμμος, Νοχόληστα - Νικολίτσα και Λινοτόπι) αναφέρονται και σε άλλη πηγή (με καταγραφές της περιόδου 1532/34-1692) ως υπαγόμενοι στην Επισκοπή της Καστοριάς³⁰.

β) Το Γκοστόμι-Πόρος των Γρεβενών αναφέρεται στην ίδια πηγή ως υπα-

28. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 362· Δρακάκης - Κοΐνδουρος, *ό.π.*, σ. 712.

29. Βλ. Σταματελάτος - Βάμβα-Σταματελάτου, *ό.π.*, σ. 94· Δρακάκης - Κοΐνδουρος, *ό.π.*, σ. 706.

30. Βλ. Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου, *Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην περιοχή του Αλιάκμονα κατά την Τουρκοκρατία. Ο κώδικας αφ. 201 της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Ζάβορδας*, *εξδ.* Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε., Αθήνα 2000, σσ. 180-181. Οι αναφορές ως Γράμιοστη, Λινοτόπι και Νικολίτσα χωριών.

γόμενο στην Επισκοπή των Γρεβενών³¹, αλλά και σε άλλη (με καταγραφές της περιόδου 1592/93-19ος αιώνας) επίσης ως υπαγόμενο στην Επισκοπή των Γρεβενών³².

γ) Το Κρούσιβο-Κρυσενο της FYROM αναφέρεται στην πηγή της περιόδου 1532/34-1692 ως υπαγόμενο στην εκκλησιαστική επαρχία της Πελαγονίας³³.

δ) Από τους δεκατρείς ανήκοντες σήμερα στον νομό της Καστοριάς, η Γράμουστα - Γράμμος, το Κοστοράζδι - Κωστοράζι, η Κρηπχηανή - Κρεπενή, η Λαύγα - Λάγγα, η Λιτζίστα - Πολυκάκη, το Μαύρο - Μαύροβο και η Χούρπιστα - Άργος Ορεστικό ανεφέρονται στην πηγή της περιόδου 1532/34-1692 ως υπαγόμενοι στην Επισκοπή της Καστοριάς³⁴.

ε) Από τους δεκατρείς ανήκοντες σήμερα στον νομό της Καστοριάς, τρεις (Ζουπάνιστα - Λεύκη, Κρηπχηανή - Κρεπενή και Λιτζίστα - Πολυκάκη) μνημονεύονται σε πρόθεση του ΙΣΤ΄ αιώνα επίσης ως υπαγόμενοι στην Επισκοπή της Καστοριάς³⁵.

Όσον αφορά στο σημερινό εκκλησιαστικό καθεστώς των δεκαεννέα σωζόμενων οικισμών, αφαιρουμένων των δύο που βρίσκονται εντός των εδαφών της FYROM και της Καλής Βρύσης της Δράμας, που σίγουρα αναφέρεται εκ παραδρομής ως υπαγόμενη στην Καστοριάς στην πρόθεσή μας, για τους υπόλοιπους δεκατρείς παρατηρούμε ότι:

α) Οι δεκατρείς που διοικητικώς ανήκουν στον νομό της Καστοριάς, εκκλησιαστικώς υπάγονται στη Μητρόπολη της Καστοριάς³⁶.

β) Οι τρεις που διοικητικώς ανήκουν στους νομούς των Γρεβενών, της Πέλλας και της Φλώρινας (Κγροστόμι/Γκοστόμι - Πόρος, Λάντοβο - Άγρας, Στρέικοβο - Πλατύ, αντίστοιχα), υπάγονται στις Μητροπόλεις των Γρεβενών, της Έδεσσας και της Φλώρινας³⁷.

Ανακεφαλαιώνοντας, με βάση τις γνωστές σε εμάς πληροφορίες από άλλες πηγές, το σημερινό εκκλησιαστικό καθεστώς, αλλά και τη Γεωγραφία, πιστεύουμε ότι η μεία των οικισμών Γκοροστζά - Καλή Βρύση της Δράμας, Γκοστόμι - Πόρος των Γρεβενών, Κρούσιβο - Κρυσενο της FYROM, Λάντοβο - Άγρας της Έδεσσας, Μπηθκούκι - Βιθηκιά της Αλβανίας (που άλλωστε αναφέρεται στην ίδια πρόθεση, σε άλλο φύλλο, ως υπαγόμενο στην Επισκοπή

31. Βλ. Χατζημιώαννου, *ό.π.*, σ. 118. Αναφορά ως Κοστόμη χωρίον.

32. Βλ. Σπανός, «Πληροφορίες για την περιοχή της Μητροπόλεως των Γρεβενών», *ό.π.*, σ. 73. Αναφορά ως Γκοστόμι.

33. Βλ. Χατζημιώαννου, *ό.π.*, σ. 212. Αναφορά ως Κουροσίβο.

34. Βλ. Χατζημιώαννου, *ό.π.*, σσ. 80, 176, 180-182. Οι αναφορές ως Γράμμιοστη, Κωστοράζι, Κρηπχηανή χωρίον, χωρίον Λάγγα, Λίτιστα, χωρίον Μάβροβο, Χρούπιστα.

35. Βλ. Βέης, *ό.π.*, τ. Α΄, σσ. 293-294. Οι αναφορές ως Ζουπάνιστα, Κρηπχηανή, Λιτζίστα.

36. Βλ. Αποστολική Διακονία της Ελλάδος (εκδότις), *Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος 1999*, σσ. 533-535.

37. Βλ. *ό.π.*, σσ. 398, 434, 819.

της Κορυτσάς³⁸), Νοχόληστα - Νικολίτσα της Αλβανίας, Οχρίδα της FYROM, ως υπαγόμενων στην Επισκοπή της Καστοριάς είναι εσφαλμένη. Για τη μνεία του οικισμού Στρίκοβο - Πλατύ της Φλώρινας, δεν μπορούμε να εκφέρουμε άποψη με βεβαιότητα.

Τα ονόματα των αφιερωτών της Επισκοπής Καστοριάς

Οι αφιερωτές των 22 οικισμών (εκτός της Οχρίδας, του Μπηθουκίου και του Κρουσόβου, που ανήκουν σε άλλη επικράτεια) προς τη Μονή της Μεταμόρφωσης των Μετεώρων ανέρχονται σε 370. Εξ αυτών, οι 264 είναι της αρχικής γραφής (1592/93) και οι 106 μεταγενέστερων γραφών (17ου-19ου αι.). Για λόγους ομοιομορφίας, θα παρουσιάσουμε τα ονόματά τους σε δύο ενότητες.

I. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΟΥ 1592/93

Από τους 263 αφιερωτές του 1592/93, οι 135 είναι άνδρες και οι 128 γυναίκες. Από τους 135 άνδρες, οι 25 είναι μοναχοί (ανάμεσά τους και 3 επίσκοποι), και από τις 119 γυναίκες, οι 27 είναι μοναχές. Επομένως, για σχολιασμό μένουν τα ονόματα 110 ανδρών και 92 γυναικών. Οι 110 άνδρες φέρουν 45 ονόματα, εκ των οποίων τα 20 είναι της εκκλησιαστικής παράδοσης, και οι 92 γυναίκες φέρουν 49 ονόματα, εκ των οποίων τα 14 είναι της λαϊκής παράδοσης και άλλα 14 της εκκλησιαστικής.

I. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

A. Τα ονόματα των λαϊκών

α) Τα ονόματα της εκκλησιαστικής παράδοσης (20/45): Αθανάσιος, Αντώνιος, Αποστόλης, Βαρθολομαίος, Γεράσιμος, Γεώργιος, Δημήτριος, Θεόδωρος, Θωμάς, Ιωάννης, Κυριάκος, Κωνσταντίνος, Μανουήλ < Εμμανουήλ, Μιχαήλ, Νάστος < Ανάστος < Αναστάσιος, Νικόλαος, Παναγιώτης, Σαραντίνος < Αγ. Σαραντα, Στέφανος, Σωτήρης.

β) Τα ονόματα της λαϊκής παράδοσης (6/45): Αγαπητός, Αηδόνης, Αργυρός, Λυχούδης, Ντεμίρης < τουρ. Demir = σιδεράς, Σταμάτιος.

γ) Τα ονόματα από την Ιστορία (7/45): Ανδρόνης < Ανδρόνικος, Βάρδας, Διγενής, Μαυρίσιος, Μίλιος < Αιμίλιος, Ράλλης³⁹, Σγούρος < Σγουρός.

38. Βλ. φ. 92β, όπου μνεία ως Μπηθουκίου.

39. Από το επώνυμο της μεσαιωνικής οικογενείας των Ραούλ - Ράλληδων. Βλ. A. G. Savvides, «Bibliographical advances in Byzantine prosopography of the middle and later periods: part one», *Medieval Prosopography* 13/1 (1992) 109.

δ) Τα ονόματα από αξιώματα (2/45): Μπαλής < τουρκικό bali = ο επικεφαλής των εργατών ή τουρ. ballı = μελωμένος, Μπέικος < μπέης < τουρ. bey⁴⁰.

ε) Τα ακατάταχτα ονόματα (10/45): Βούλκος, Κασνέσης⁴¹, Λιέρης, Μπόικος, Μπρόικος, Στάικος, Στίνος, Τζάρκος, Τουλάμπης, Χράπρος⁴².

B. Τα ονόματα των καλογέρον

Αντώνιος, Αρσένιος, Βενέδικτος, Δανιήλ, Διονύσιος, Δοσίθεος, Ζωσιμάς, Θεοδόσιος, Θεοφάνης, Ιωαννίκιος, Ιωάσαφ, Καλλίνικος, Κύριλλος, Ματθαίος, Μεθόδιος, Νεκτάριος, Νικόδημος, Παρθένιος, Παφνούτιος, Ρωμανός, Συμεών, Σωφρόνιος, Χαρίτος.

Ο ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 1592/93 (με τη συχνότητά τους)

1) Αγαπητός	1	Μήτζιος	1
2) Αηδόνης	1	17) Διγενής	3
3) Αθανάσιος	1	18) Διονύσιος μον.	1
Θανάσιος	1	19) Δοσίθεος μον.	1
4) Ανδρόνης	4	20) Ζωσιμάς μον.	1
5) Αντώνιος μον.	1	21) Θεοδόσιος μον.	1
6) Αποστόλης	2	22) Θεόδωρος	1
7) Αργυρός	1	23) Θεοφάνης μον.	1
8) Αρσένιος μον.	1	24) Θωμάς	4
9) Βάρδας	1	25) Ιωάννης	5
10) Βαρθολομαίος	1	Ιωβάνης	1
11) Βενέδικτος μον.	1	Γκίνης	1
12) Βούλκος	1	Γκιώνης	1
13) Γεράσιμος	1	26) Ιωαννίκιος μον.	1
14) Γεώργιος	8	27) Ιωάσαφ μον.	1
15) Δανιήλ μον.	2	28) Ιωσήφ μον.	1
16) Δημήτριος	12	29) Καλλίνικος μον.	1
Δημητράκος	1	30) Κασνέσης	1

40. Βλ. Μ. Τριανταφυλλίδης, *Τα οικογενειακά μας ονόματα*, έκδ. Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μαν. Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 1982, σσ. 43, 48 και Δημήτρης Τομπαΐδης, *Ελληνικά επώνυμα τουρκικής προέλευσης*, έκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1990, σ. 118.

41. Το όνομα αυτό σχετίζεται με το τοπωνύμιο Κασνέσι (Αγία Μαρίνα της Ηλείας, Άμπελος της Καρδίτσας και Μαυρονέρι της Βοιωτίας) και Κασνέσι Μαγούλα (Αγία Παρασκευή της Καρδίτσας).

42. Πρόκειται για το όνομα ενός ιερέα.

31) Κυριάκος	1	Νίκος	1
Κυριαζής	1	50) Ντεμίρης	1
32) Κύριλλος μον.	1	51) Παναγιώτης	1
33) Κωνσταντίνος	5	52) Παρθένιος μον.	1
Κώτζης	1	53) Παφνούτιος μον.	1
34) Λιέρης	2	54) Ράλλης	1
35) Λυχούδης	1	55) Ρωμανός μον.	1
36) Μανουήλ	2	56) Σαραντινός	1
Μανόλης	1	57) Σγούρος	1
37) Ματθαίος μον.	1	58) Στάικος	2
38) Μαυρίκιος	1	59) Σταμάτιος	3
39) Μεθόδιος επίσκ.	1	Σταμάτης	2
40) Μίλιος	1	60) Στέφανος	3
41) Μιχαήλ	5	61) Στίνας	1
42) Μπαλής	1	62) Συμεών μον.	1
43) Μπέικος	1	63) Σωτήρης	1
44) Μπόικος	1	64) Σωφρόνιος επίσκ.	1
45) Μπρόικος	1	65) Τζάρκος	1
46) Νάστος	2	66) Τουλάμπης	1
47) Νεκτάριος επίσκ.	1	67) Χαρίτος μον.	1
48) Νικόδημος μον.	1	68) Χράπρος	1
49) Νικόλαος	8		

2. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

A. Τα ονόματα των λαϊκών

α) Τα ονόματα της εκκλησιαστικής παράδοσης (14/49): Αννέτα < Άννα, Γκόλφω < Εγκόλπιο, Θεοδώρα, Θελοΐνα < Θεολογίνα, Θωμαή, Κόνα < Εικόνα, Κύρω < Κύρκος < Κύρικος ή Κυριάκος, Κύρω, Κώστω < Κώστας, Μαρία, Μίχω < Μίχος < Μιχαήλ, Μπόζιω < σλαβ. Bozia (Χριστίνα), Νάστω < Ανάστω < Αναστασία, Στάσω < Αναστάσω < Αναστασία.

β) Τα ονόματα της λαϊκής παράδοσης (14/49): Αργυρώ, Δρόσω, Ελαία, Κάλλω, Μαργαρίτα, Μέρσω < Μερσίνη, Ντούσχω < σλαβ. dusko (χαμηλός θάμνος), Πούλω < Πουλημένη, Σάρω < τουρ. Sari (κίτρινος), Σταμάτα, Τόμπρω < σλαβ. dobro (καλή), Τριανταφυλλιά, Χρούσω < Χρύσω, Χύμω < χυμευτή⁴³.

43. Σε θεσσαλικά χειρόγραφα, απαντάται το ανδρικό όνομα Χήμος (περί το 1750) στον Εληνόπουργο της Καρδίτσας [βλ. Κ. Σπανός, «Η πρόθεση της Μονής Αγίας Τριάδας της Δρακότριπας», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 11(1987) 130] και το γυναικείο Χυμευτή (1613/14) στην Κρήνη

γ) Τα ονόματα από την Ιστορία (7/49): Αλεξάνδρα, Ευδοκία, Μαλίνα < Μαλείνος⁴⁴, Ράλληνα < Ράλλης⁴⁵, Ρώμω < Ρώμος, Στασινή < Στασηνός⁴⁶, Στατήρα⁴⁷.

δ) Τα ονόματα από αξιώματα (4/49): Κόντω < Κόντης, Κυράννα < κυρα - Άννα, Κυρατζίκω < Κυράτζω < κυράτσα, Σουλτάνα.

ε) Τα ακατάταχτα ονόματα (10/49): Βέλκω, Βούλκω, Θέμω, Θεύκω, Μάλκω, Μότρω, Ράδω, Σαχαλέμκω, Σούλμπω, Στόω.

B. Τα ονόματα των καλογριών

Αθανασία, Αναστασία, Ευπραξία, Θεοδοσία, Θεοδούλη, Θεοδώρα, Θεοπίστη, Καλλινίκη, Καλλιτρούπη, Κασσιανή, Κυπριανή, Μακαρία, Ξένη, Παγκρατία, Παΐσια, Πελαγία, Σαλώμη, Σιμωνή, Σωσσάνα, Σωφρονία, Χριστίνα.

Ο ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 1592/93 (με τη συχνότητά τους)

1) Αθανασία μον.	1	15) Θεοδούλη μον.	1
2) Αλεξάνδρα	1	16) Θεοδώρα	1
3) Αναστασία μον.	1	Θεοδώρα μον.	1
Νάστω	2	Θόδω	2
Στάσω	2	17) Θεοπίστη μον.	1
4) Αννέτα	1	18) Θεύκω	1
5) Αργυρώ	1	19) Θολοΐνα	1
Αργύρω	1	20) Θωμαή	7
6) Βέλκω	1	Θόμω	2
7) Βούλκω	1	Θωμάνω	1
8) Γκόλφω	1	21) Καλλινίκη μον.	6
9) Δρόσω	1	22) Καλλιτρούπη μον.	1
10) Ελαία	4	23) Κάλλω	1
11) Ευδοκία	2	24) Κασσιανή μον.	1
12) Ευπραξία μον.	1	25) Κο[μ]νηνή	1
13) Θέμω	1	Κόμνω	3
14) Θεοδοσία μον.	1	26) Κόνα	1

των Τριγάλων [βλ. Κ. Σπανός, «Οι θεσσαλικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 215 της Μονής του Βαλαάμ, 1613/14-19ος αιώνας, *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 24 (1993) 167].

44. Από το επώνυμο της μεσαιωνικής οικογενείας των Μαλείνων. Βλ. Savvides, *ό.π.*, σ. 102.

45. Από το επώνυμο της μεσαιωνικής οικογενείας των Ραούλ-Ράλληδων. Βλ. *ό.π.*, σ. 109.

46. Από το επώνυμο της μεσαιωνικής οικογενείας των Στασηνών. Βλ. *ό.π.*, σ. 111.

47. Από το όνομα μιας εκ των συζύγων του Μ. Αλεξάνδρου ή από τον στατήρα, το αρχαίο νόμισμα.

27) Κόντω	1	49) Ράλλενα	1
28) Κυπριανή μον.	1	50) Ρώμω	1
29) Κυράννα	2	51) Σαλώμη μον.	1
30) Κυράτζιω	2	52) Σάρω	3
31) Κύρκο	1	53) Σαχαλέμκω	1
32) Κύρω	1	54) Σούλμω	1
33) Κώστω	1	55) Σουλτάνα	2
34) Μακαρία μον.	1	56) Σταμάτα	1
35) Μαλίνα	3	57) Στασηνή	1
36) Μάλκω	2	58) Στατήρα	1
37) Μαγαρίτα	1	59) Στόω	2
38) Μαρία	6	60) Σιμωνή μον.	1
Μαρούδα	2	61) Σωσάννα μον.	1
39) Μέρσω	1	62) Σωφρονία μον.	1
40) Μίχω	1	63) Τόμπρω	2
41) Μότρω	1	64) Τριανταφυλλιά	1
42) Ντούσκω	1	Τριανταφυλλίνα	1
43) Ξένη μον.	1	65) Χριστίνα μον.	1
44) Παγκρατία μον.	1	Μπόζω	1
45) Παΐσια μον.	1	Μπόζω	1
46) Πελαγία μον.	2	Μπωϊτζα	1
47) Πούλω	1	66) Χρούσω	1
48) Ράδω	2	67) Χύμω	1

II. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ 17ου-19ου ΑΙΩΝΩΝ

Οι αφιερωτές των μεταγενέστερων (17ου-19ου αιώνων) ανέρχονται σε 106, εκ των οποίων οι 71 είναι άνδρες, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται τρεις μοναχοί και ένας επίσκοπος, και 35 γυναίκες, μεταξύ των οποίων και πέντε καλογριές. Οι άνδρες, εκτός των μοναχών, έχουν 28 ονόματα και οι γυναίκες, εκτός των καλογριών, έχουν 22 ονόματα.

1. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

A. Τα ονόματα των λαϊκών

α) Τα ονόματα της εκκλησιαστικής παράδοσης (16/28): Αποστόλης, Βασίλειος, Γεώργιος, Δημήτριος, Ιωάννης, Ιωαννίκιος, Κάκος < Κυριάκος, Κωνσταντίνος, Μιχαήλ, Νικόλαος, Παναγιώτης, Παύλος, Πέτρος, Σπύρος, Στεφανής, Χριστόδουλος.

β) Τα ονόματα της λαϊκής παράδοσης (5/28): Αργυρός, Ζήσης, Πούλιος

< Πούλος < Πουλημένος, Στέργιος < Αστέργιος < Αστέριος, Χρύσος < Χρυσός.

γ) Τα ονόματα από την Ιστορία (2/28): Αύγουστος, Ράλλης.

δ) Τα ονόματα από αξιώματα (1/28): Κόντος < Κόντης.

ε) Τα ακατάχτα (4/28): Μπρόικος, Πένκος, Πέτκος, Στάνος < Στανομίω.

B. Τα ονόματα των καλογέρον

Δαβίδ, Δαμασκηός, Ιωαννίκιος, Κωνσταντίος.

Ο ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 17ου-19ου ΑΙΩΝΩΝ

1) Αποστόλης	1	14) Κωνσταντίνος	7
2) Αργυρός	1	Κωνσταντής	1
3) Αύγουστος	1	15) Κωνσταντίος μον.	1
4) Βασίλειος	2	16) Μιχαήλ	2
5) Γεώργιος	7	Μιχάλης	1
6) Δαβίδ επίσκοπος	1	17) Μπρόικος	1
7) Δαμασκηός μον.	1	18) Νικόλαος	3
8) Δημήτριος	4	19) Παναγιώτης	3
Δημήτρης	1	20) Παύλος	1
Δήμος	2	21) Πένκος	1
Μήτρος	1	22) Πέτκος	1
9) Ζήσης	1	23) Πέτρος	1
10) Ιωάννης	6	24) Πούλιος	1
Γιαννάκης	1	25) Ράλλης	2
Νάνος	1	26) Σπύρος	1
Ιωβάνης	1	27) Στάνος	1
11) Ιωαννίκιος	1	28) Στέργιος	3
Ιωαννίκιος μον.	1	29) Στεφανής	1
12) Κάκος	2	30) Χριστόδουλος	1
13) Κόντος	1	31) Χρύσος	1

2. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

A. Τα ονόματα των λαϊκών

α) Τα ονόματα της εκκλησιαστικής παράδοσης (7/22): Αικατερίνη, Δέσποινα, Δημητρούλα, Ελένη, Θώμω < Θωμάς, Μαρία, Μίχω < Μίχος < Μιχάλης.

β) Τα ονόματα της λαϊκής παράδοσης (8/22): Αμερσουδά, Κάλλω, Μπάρδω < αρβ. bardhë (λευκός), Πούλω < Πουλημένη, Ρόιδω, Στάμω < Σταματία, Στέργιω < Στέργιος < Αστέριος, Σύρωμ < σύρωμα⁴⁸.

γ) Τα ονόματα από την Ιστορία (3/22): Κομνηνή, Ρώξω < Ρωξάνη, Σίμω < Σίμος.

δ) Τα ονόματα από αξιώματα (1/22): Ρήγινα < ρήγας.

ε) Τα ακατάταχτα ονόματα (3/22): Κώικω, Μότρω, Σύβρω.

B. Τα ονόματα των καλογριών

Αναστασία, Καλλίνα, Καλλινίκη, Σαραντιανή, Φωτεινή.

Ο ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 17ου-19ου ΑΙΩΝΩΝ

1) Αικατερίνη	1	15) Μότρω	1
2) Αμερσουδά	1	16) Μπάρδω	1
3) Αναστασία μον.	1	17) Πούλω	1
4) Δέσποινα	1	18) Ρήγινα	3
5) Δημητρούλα	1	19) Ρόιδω	1
6) Ελένη	2	20) Ρώξω	1
7) Θάμω	1	21) Σαραντιανή μον.	1
8) Καλλίνα μον.	1	22) Σίμω	1
9) Καλλινίκη μον.	1	23) Στάμω	1
10) Κάλλω	2	24) Στέργιω	1
11) Κομνηνή	1	25) Σύβρω	1
12) Κώικω	1	26) Σύρωμ	1
13) Μαρία	5	27) Φωτεινή μον.	1
14) Μίχω	1		

Η έκδοση των φύλλων 88β-92α της πρόθεσης 421

Στη συνέχεια, εκδίδουμε τα φφ. 88β-92α της πρόθεσης 421, για να τεθούν στη διάθεση των αναγνωστών μας κατά οικισμό. Για να διακρίνονται, τα ονόματα της αρχικής γραφής τα δίδουμε με όρθια στοιχεία και των μεταγενέστερων εποχών με πλάγια.

φ. 88β Επαρχία [Καστοριάς]

1η στήλη

Κρηπχηανή

Μαρούδας

48. Σύρωμα είναι η χροστή κλωστή με την οποία κεντούσαν τη γυναικεία ενδυμασία παλαιότερα.

2η στήλη

Μαύρου

Κυριακού, Στάικου, Σαραντινού, Νικοδήμου (μον)αχ(ού). Κόντος. Στάσος.
Αθα[να]σίου

3η στήλη, λευκή

4η στήλη

λιτζήστα

Μπρόικου ιερέως, Ντούσκου. Ρομανού (μον)αχ(ού). Παυνουτίου (μο-
ν)αχ(ού). Κύρος. Δρόσο. Γεωργίου. Θωμάς. Κάλλος. Μέρσω. Θωδο πρε. πα-
π(α)πρό/κου. *Βασήλhos. μπρόικου, κάκου. μότρος. Κωνστάντιος (μον)αχ(ός).
Δημήτριος. Γεωργίου, κάκου. Κάλως. Καληνήκης (μον)αχ(ής). 'Αργυρού.
'Αναστάσι. Πένκω του κόικου. Στάμοσ. Καλήνης (μον)αχ(ής) του πρω (...).
Φωτινίσ (μον)αχ(ής). Σαραντιανι (μον)αχ(ή). Θάμο του μπατάνι. Ιωανήκοιοι
(μον)αχ(ός). Ρώξω. Κόηκω*

φ. 89α

1η στήλη

λάντωβω

Αυγούστου. Ρόηδω

2η στήλη

νοχόληστα

Χράπρου 'ιερέως. Μότρο. Θεοπίστης (μον)αχ(ής). Ντεμιρι. Στάνο. στέργιος.
Στεφανή. παύβλου

γροσουτζά

Στάσο

3η στήλη

κλησουρά

Κωνσταντίνου. Μήχος. Ιωάννου. Στεφάνου. Κόμονος. Μαρίασ. Θεωδώρω.
Στεφάνου. *μήχος. Γεωργίου. Κάλλωσ του κοσσοβιου. Νικολάου ιερέως. ιωαν-
νικίου. Δημήτρις. Κωνσταντήνου. / ηερέος. Δαμασκηνού / μοναχού. Πανα-
γιότη/ ηερέος.*

4η στήλη (στο κέντρο)

Νικολάου. Χριστοδούλου. Γεωργίου.

Στο δεξιό περιθώριο, απέναντι από τα παραπάνω τρία ονόματα.

χορίον/ λαύγα (:)

φ. 89β

Καστορία

1η στήλη

Ιωσήφ ιερο(ομον)αρχ(ου). Μεθοδίου αρχ(ιερέως)⁴⁹. Κοφρονίου αρχ(ιερέως)⁵⁰. Βενεδίκτου (μον)αρχ(ού). Δανιήλ (μον)αρχ(ού). Ιωάσαφ (μον)αρχ(ού). Χαρήτου (μον)αρχ(ού). Καλόμη (μον)αρχ(ή). Κυράτζηκος. Σουλτάνας. Ελέας. Νικολάου. Θεοδώρου τζέρκου. Μπόζηο. Μαργαρίτα. Ευδοκία του αχα/μάταγα. Αιδονί. Ευδοκίας. Κάρος. Χίμος. Κόστος. Κάρος. Ελέας. Μπόζηο. Κυράτζηκος. Στασινής. Μαρίας. Μαρίας. Σταμάτας. Κομηνής. Στίνου. Κακνέσις. Νικολάου. Μιχαήλ. Γερασίμου. Αντωνίου. Νάστου.

2η στήλη

Θεοδώρου. Νικολάου. Ανδρόνι του αχουμάταγα. Δημητρίου. Ιωβάνου. Νικολάου. Μιχαήλ. Αργυρός. Νικολάου. Γκίνης. Ανδρόνης. Δημητρίου. Τουλάμπι. Θωμαής. Γκόλφος. Αλεξάνδρας. Μπόικο. Θωμαής. Θεοδώρας. Αναστασίας (μον)αρχ(ής). Κοσάνης (μον)αρχ(ής). Ξένης (μον)αρχ(ής). Συμονής (μον)αρχ(ής). Θεοδοσίας (μον)αρχ(ής). Καληνίκης (μον)αρχ(ής). Καλητρόπης (μον)αρχ(ής). Μακαρίας (μον)αρχ(ής). Πανκρατίας (μον)αρχ(ής). Καληνίκης (μον)αρχ(ής). Αναστασίας (μον)αρχ(ής). Θεοδούλης (μον)αρχ(ής). Καληνίκης (μον)αρχ(ής). Καληνίκης (μον)αρχ(ής). Διγενί. Θεοδώρου. Ράδος. Μπαλή. Τόνμπρο. Δημητρίου. Λυχούδι.

3η στήλη

Νάστου. Γεωργίου. Βαρθολομέου. Γεωργίου. Αθανασίου. Γκούρου. Μιχαήλ. Αποστόλη. Αργυρού. Μιχαήλ. Θωμά. Στόιος. Γεωργίου. Σταματίου. Ιωάννου. Μαλίνας. Κύρκος. Κυριαζή. Κωνσταντίνου. Μπέικου. Ιωαννίκιου (μον)αρχ(ού). Μανόλη. Κυρίλου ιερο(μον)άρχ(ου). Δημητρίου. Ματθέου (μον)αρχ(ού). Αρσενίου (μον)αρχ(ού). Μανουήλ. Δημητρίου. Χρούσος. Αντωνίου ιερο(μον)άρχ(ου). Δοσιθέου ιερο(μον)άρχ(ου). Στάσος. Αθανασίας (μον)αρχ(ής). Γεωργίου τζέρκου. Μαλίνα. Μαρίας. Τριανταφίληνα. Κόνα. Σουλτάνα. Ελέα του τζέρκου.

4η στήλη

Νεκταρίου αρχ(ιερέως)⁵¹. Νικολάου. Κάρος. Ιωάννου. Δημητρίου. Ράδος. Νικολάου. Δημητρίου. Σταματίου. Μαυρηκίου. Ανέζας. Λύερης. Καχαλέμκος. Κόμος. Μάλκος. Ανδρόνης του τζονκα (;). Σταμάτι. Δημητρίου. Κωνσταντίνου. Στόιος. Σταματίου. Μπόζος. Αναστασίας (μον)αρχ(ής). Γεωργίου. Μανουήλ. Ράλενα. Θεοδοσίας (μον)αρχ(ής). Πελαγίας (μον)αρχ(ής). Βούλκος. Μα-

49. Ο Μεθόδιος αρχιερέυε κατά το διάστημα 1544-1559. Βλ. Βασίλειος Γ. Ἀτέσης, Ἐπισκοπικοί κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν Ἀθήναις 1975, σ. 113.

50. Ο Σωφρόνιος δεν αναφέρεται στον επισκοπικό κατάλογο της Καστοριάς. Βλ. Ἀτέσης, ὁ.π., σσ. 113-114.

51. Ο Νεκτάριος αναφέρεται κατά το έτος 1593. Βλ. ὁ.π., σ. 113.

ρούδας. Ευπραξίας (μον)αχ(ής). Ιωάσαφ ιερο(μον)άχ(ου). Χρυστίνης (μον)αχ(ής). Κηπριανώς (μον)αχ(ής). Διμητρίου. Λυέρη. Καληνίκου ιερο(μον)άχ(ου). Μαρίας. Ελέας. Θωμάς, στάικου.

φ. 90α

1η στήλη

τζάρκου. Θανασίου. Μπόζιωε μπουτά. Μάλκος γουου. Θόμος. Καλλήνικης (μον)αχ(ής). Δημητρίου μπόικ(ου). Αντρόνι του μπα/χα/τού/ρι. Θολοίνας. Θωμάς. Παισί(ας) (μον)αχ(ής). Κυράνας. Δημητράκη ιερέως της μουσκιανούς. Κωνσταντίνος του μπακατζέλι. Διονυσίου (μον)αχ(ού) κουτζουρι. Θεοδοσί(ου) ιερο(μον)άχ(ου). Νίκος ανηφαντής. Γεωργίου. Μουσουόρης ;). Ρόμος. Πούλωζ. Κυράνας. Θεοφανούς (μον)αχ(ού). Καλινήκης (μον)αχ(ής). Νάστος. Θέμο. Αναστασίας (μον)αχ(ής). Μαλήνας Νεωπακτο/τι. Μπόζιοις. Διγενή. Σιμεών (μον)αχ(ού). Θώμως. Θωμάνο. Θόδως του μήχο βοηβόδα. Νάστος. Δανιήλ ιεροδια(κόνου). Πα(ρ)θενίου ιερο(μον)άχ(ου). Ιωάννι. Κασσιανής (μον)αχ(ής). Μπόζιοις.

2η στήλη

Διγενί. Μπόζιοις. Ιω(άννη) του ανιφαντί. Βέλχο. Βάρδα ιερέως. [Π]αναγιώτι. [Δ]ημητρίου. [Θ]ωμαή. [Κ]όμιμος. Κωνσταντίνου, ράλη/λη. Κώτζη. Γιώνη. Αποστόλη. Σταμάτι. Κ. Θωμαή. Θωμαή. Θωμαή. Τρανταφυλία., [...]. *Ράλιοις, ιω(άννου). Κομνηνή. Δα(βί)δ αρχιερέως⁵² Ράλη κοντάκη. Ελένης. Αναστασί(ας) (μον)αχ(ής). Ελένης. Κωνσταντίνου. Νάνου.*

3η στήλη (19ου αιώνα)

ζάρκανη

κωνσταντίνου. ζήση. στεργίου, κωνσταντή. μηχαήλ. στεργίου. μύλου. γεωργίου, νικολάου, ιω(άννου). κωνσταντίνου. μήτρο, Δήμο. στεργίου, πούλο, σύβρος (;). σπήρου. Ιόανη. γιαννάκη. βασηλήου. Μαρήας. Κωνσταντήνου.

φ. 90β

1η στήλη

χοριό/γράμουστα
σήμο. σήμο. 1775. Δήμο γιατζος. ιωάννη.

2η στήλη

μπεθω/κούκι

Δεσπήνας. Ιωάννου. Δημητρίου. Μπάροδος. Μαρίας. Αποστόλη. παναγιότι. πέτρω. παναγιότι.

3η στήλη, λευκή

52. Ο Δαβίδ ο Μυτιληναίος αναφέρεται κατά το διάστημα 1660-1694. Βλ. ό.π., σ. 113.

4η στήλη
 χουρπίστα
 Κοφτονιάς (μον)αχ(ής). Ζωσιμά (μον)αχ(ού). Θεύκω. Θωμαή. Μπόζιο.

φ. 91α

[Επαρχία] Καστοριάς

1η στήλη
 κονόμπλατι
 Γεωργίου ιερέως. Μύλιος. Μιτζηος. Μπωίτζασ. Μιχαήλ. Κοτήρις. Βούλκου.
 Αγαπητός. Αργίρος.

2η στήλη
 ποζωβήτζα
 πέτκο, κόντο
 τούρνοβος βουργα(ρίας)
 παχωμίου (μον)αχ(ού)

3η στήλη
 ληνοτόπι
 Δημητρίου. Νικολάου. Σούλμπτος. Στατίρα. Στεφάνου ιερέως. *Ιωάνης παπ(α)*
-μαρτήνη.
 Ρετζητζηανοί
Ιωβάνου. Μιχαήλ, Δημη/τρίου, Δημητρούλα

4η στήλη
 ορεσήτζα
Χρύσου του μίχου
 ζουπάνιστα
 Θεοδώρας (μον)αχ(ής)
 τήρβιανη
Ρωδοστοινός

φ. 91β

Επαρχία [Καστορία]

1η στήλη
 κοστοράζδι

2η στήλη
 κγοστόμη

3η στήλη
 στρίκοβο

4η στήλη

Όχρηδα

Προχώρου αρχ(ιερέως)⁵³. Δεμετίου)μον)αχ(ού), νέικου

κρούσιβου - χειρ

Μαρίας. κωνσταντίνου. νικολάου. Γεωργίου. Αθανασίου. Αναστασίου. Γεωργάκη. σουλτάνας. Ζαχαρίας. Σταμιούλους. Δημητρίου. κωνσταντίνου. χριστοδούλου. Γεωργίου. Αντονίου. ευστρατίου. Νηρολάου. Νηρολάου.

φ. 92α

[Επαρχία] Καστωρίας

1η και 2η στήλη λευκές

3η στήλη

Δημητρίου. Αμερσουδάς. Μαρήας. Γεωργίου. Κοστατήνου. ρήγηνας. Ρήγηνας. Κοσταντήνου. Γεοργήου. Ρύγηνας. Μαρήας. Εκατερήνας. Μαρήας.

ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΣΠΑΝΟΣ

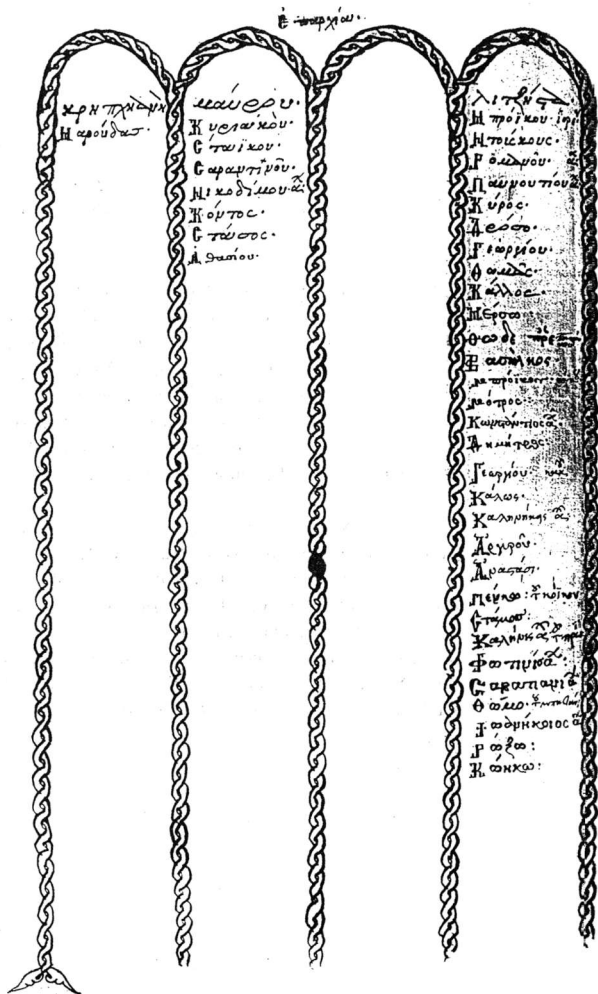
53. Για τον αρχιερέα Πρόχωρο, δεν κατέστη δυνατόν να βρούμε κάποια πληροφορία.

SUMMARY

Dr. Vassilis K. Spanos, *The Villages of the Episcopacy of Kastoria and the Names of Dedicators of the «Prothesis» 421 at Grand Meteoron (1592/1593 - 19th Century)*.

Based on, as yet, unpublished parts of the «prothesis» (a church book in which are written the names of the dedicators, contributors and other memorandum of a monastery) 401 at Grand Meteoron, the writer here gives the names of 25 villages which have been listed as belonging to the Episcopacy of Kastoria. Six of those villages are no longer existing (two of them have not been located). Three, of the remaining nineteen, are administratively belonging to the prefecture of Kastoria, one for each prefecture of Pella, Grevena, Florina, Drama and another two of them are within the territories of FYROM.

Geographically speaking, and having taken into account the present territories of the metropolitan towns in the area, the writer reaches certain conclusions as to which actually were the villages of that time had belonged to the Episcopacy of Kastoria and therefore believes the mentioning of these is wrong. Further down the writer gives the names of those villages of the above mentioned settlements who had contributed towards the monastery of Grand Meteoron in the years 1592/1593 and also during the 17th to 19th century. In evidence of all this, he publishes the relative parts of the «prothesis».

Εἰκ. 1. Το φ. 88β της πρόθεσης 421 του Μεγ. Μετεώρου με τα ονόματα των αφιερωτιῶν ἀπὸ τοὺς οἰκισμοὺς Κρητικῆς, Μαύρου καὶ Λιτζήστα (1592/1593).

Ε. παρχίου.

Καστοριάς	Θεοδώρου.	Μώτου.	Μικτηρίου.
Ιωάννα	Μικολάου.	Γεωργίου.	Μικολάου.
Μεθοδίου.	Ανδρονίτου.	Βαρθολομαίου.	Γεωργίου.
Σοφορίου.	Ακματρίου.	Γεωργίου.	Ακματρίου.
Ευδίου.	Ιωάννου.	Αθωμάσιου.	Ρώδος.
Ααριήλ.	Μικολάου.	Γεωργίου.	Μικολάου.
Ιωάννα.	Μιχαήλ.	Μιχαήλ.	Ακματρίου.
Χαρίτου.	Αργύριος.	Αποστόλου.	Στωμάτιου.
Σολομών.	Μικολάου.	Αργύριου.	Μαυρηνίου.
Κυριακός.	Γεωργίου.	Μιχαήλ.	Ανδρέα.
Σουλταμίου.	Ανδρόνικος.	Θωμάς.	Ανδρέα.
Ελίω.	Ακματρίου.	Στοίος.	Στωμάτιος.
Μικολάου.	Γουλαμπι.	Γεωργίου.	Καμρός.
Θεοδώρου.	Θωμάς.	Στωμάτιου.	Μηλάκος.
Μπέκο.	Γεωργίου.	Ιωάννου.	Ανδρόνικος.
Μαργαρίτου.	Αλεξάνδρου.	Μαλιμας.	Στωμάτι.
Ευδίου.	Μπέκο.	Κύρκος.	Ακματρίου.
Ευδοκίας.	Θωμάς.	Κυριακή.	Χαματρίου.
Γεωργίου.	Θεοδώρου.	Κορματρίου.	Στοίος.
Χιμώ.	Αθωμάσιος.	Μπέκο.	Στωμάτιου.
Κοφής.	Σοφίας.	Αθωμάσιου.	Μπέκο.
Γεωργίου.	Βόνης.	Αποστόλου.	Αθωμάσιος.
Ελίω.	Σολομών.	Κυρίου.	Γεωργίου.
Μπέκο.	Θεοδώρου.	Ακματρίου.	Μαυρηνίου.
Κυριακός.	Καληνίκος.	Ματθίου.	Ρώδος.
Στωμάτιος.	Καληντροπής.	Αρσίου.	Θεοδώρου.
Μαργαρίτου.	Μαυραίας.	Μαυραίας.	Πιλάριος.
Γεωργίου.	Πατριάρχης.	Ακματρίου.	Σουλκός.
Μαργαρίτου.	Καληνίκος.	Χρούσος.	Μαυραίας.
Μαργαρίτου.	Αθωμάσιος.	Αντωνίου.	Ευαγγελίου.
Στωμάτιος.	Θεοδώρου.	Αποστόλου.	Ιωάννα.
Μαυραίας.	Καληνίκος.	Στοίος.	Χρυσοστόμου.
Στοίος.	Καληνίκος.	Αθωμάσιος.	Αθωμάσιος.
Χαρίτου.	Ανδρόνικος.	Γεωργίου.	Καματρίου.
Μικολάου.	Ανδρόνικος.	Μαυραίας.	Ακματρίου.
Μιχαήλ.	Ρώδος.	Χρυσοστόμου.	Ακματρίου.
Γεωργίου.	Μπέκο.	Κορματρίου.	Μαυραίας.
Αντωνίου.	Ακματρίου.	Ευαγγελίου.	Ελίω.
Μαργαρίτου.	Ανδρόνικος.	Αθωμάσιος.	Αθωμάσιος.

Εικ. 2. Το φ. 89β της πρόθεσης 421 του Μεγ. Μετεώρου με ονόματα αριερωτών της Καστοριάς (1592/1593).